

Կատակ Կ'Ընես...»

Պարոյր Աղապաշեան, Պէյրուզ, 15 Փետրուար 2012

Մտաւորակա՛ն: Մտաւորականութի՛ւն:

Ո՞վ է մտաւորականը: Ի՞նչ է մտաւորականութիւնը:

Կար ժամանակ, հեռու թէ մօտիկ, երբ մտաւորականը՝ իր իսկական կոչումին մէջ էր, իսկ մտաւորականութիւնը՝ իր առաքելութեան, հոգ չէ թէ պայմանները ըլլային անձեռնտու կամ վիճակները՝ անմխիթարական:

Սակայն, ո՞վ էր գնահատողը մտաւորականը եւ ո՞վ էր մտաւորականութիւնը արժեւորողը:

Քիչեր:

Կատակ Կ'Ընես...»

Պարոյր Աղապաշեան, Պէյրուզ, 15 Փետրուար 2012

Մտաւորակա՛ն: Մտաւորականութի՛ւն:

Ո՞վ է մտաւորականը: Ի՞նչ է մտաւորականութիւնը:

Կար ժամանակ, հեռու թէ մօտիկ, երբ մտաւորականը՝ իր իսկական կոչումին մէջ էր, իսկ մտաւորականութիւնը՝ իր առաքելութեան, հոգ չէ թէ պայմանները ըլլային անձեռնտու կամ վիճակները՝ անմխիթարական:

Սակայն, ո՞վ էր գնահատողը մտաւորականը եւ ո՞վ էր մտաւորականութիւնը արժեւորողը:

Քիչեր:

Այդուհանդերձ, մտաւորականը կը մնար (մնաց) իր կոչումին կրողը, իսկ մտաւորականութիւնը՝ իր առաքելութեան:

Ինչո՞ւ:

Շա՛տ պարզ:

Որովհետեւ մտաւորականը հաւատք ունէր, *ամբողջական* հաւատք իր կոչումին եւ այդ մեկնարկով կը գործէր, կը նուիրուէր ու կը զոհաբերուէր, իսկ մտաւորականութիւնը՝ գիտակցութեամբ, *ամբողջական* գիտակցութեամբ կը մնար պատնէշի վրայ:

Հակառակ մտաւորականին կամ մտաւորականութեան նկատմամբ, մասամբ թէ այլապէս, սնուցող անտարբերութեան եւ անփութութեան, անտեսութեան եւ անհոգութեան, այդ “խաւ”ը շարունակեց մնալ *ազգային կիզակէտին* վրայ, նոյնիսկ ի հեճուկս ծառացող արուեստական դժուարութիւններուն, դիտաւորութիւններուն եւ ոտնձգութիւններուն:

Այսօր, շատ բան կը պարտինք այն մտաւորականներուն կամ մտաւորականութեան, որոնք, անկախաբար իրենց ստեղծագործական անգնահատելի ներդրումէն, ազգային կեանքին մէջ մնացին *ուղեցուցային* կամ *կողմնորոշային*, իրենց խոհեմ ու հեռատես դերակատարութիւններով:

Այսօրուան դիտանկիւնով, երբ կը խորաչափենք հայ մտաւորականին ու մտաւորականութեան դերն ու տեղը, նպաստն ու դիրքը, ո՞ր կարելի է գիրենք գտնել (կամ “նետե՞լ”), ո՞ր կարելի է գիրենք գետեղել (կամ “անկիւնաւորե՞լ”):

Միամիտ (թերեւս ոմանց համար ալ... անմիտ) հարցում մը, որ կը չարչրկէ (պէ՛տք է չարչրկէ) իւրաքանչիւր ազգային միաւոր կամ շրջանակ, եթէ կայ անոնց նկատմամբ յարգելիութեան եւ արժանաւորելիութեան համապատասխան վերաբերմունք:

Տխուր փաստ է, այլեւ՝ խոցող, որ հայ իրականութեան մէջ, քիչ մը ամէն տեղ (ու շա՛տ), հայ մտաւորականներուն ու մտաւորականութեան ազդեցութեան գոտիները սկսած են զգալապէս պակսիլ (խամբի՞լ), եւ ասիկա ոչ թէ անոր համար որ (տակաւին) արժանաւոր մտաւորական ու մտաւորականութիւն չկան, այլ՝ *գերազանցապէ՛ս*, եղածներն ալ արհամարհելու, նուաստացնելու եւ անշքացնելու ահաւոր դաւադրութիւն մը կայ:

Ո՞վ կրնայ ուրանալ այս դառն իրականութիւնը:

Ո՞վ կրնայ ջրել այս տիրող հոգեբանութիւնը:
Ո՞վ կրնայ հակառակիլ այս ճնշող մտայնութեան:
Ո՞վ կրնայ չհամաձայնիլ այս տխուր գործընթացութեան:

Երբ՝

- Հայ մտաւորականն ու մտաւորականութիւնը առիթէ՝ առիթի դասակարգային շերտաւորում են (շատերու համար)
- Հայ մտաւորականն ու մտաւորականութիւնը երեւոյթէ՝ երեւոյթի ներկայութիւն են (ստուար թիւի մը համար)
- Հայ մտաւորականն ու մտաւորականութիւնը գործէ՝ գործի անհրաժեշտութիւն են (կարգ մը հատուածներու համար)
- Հայ մտաւորականն ու մտաւորականութիւնը ձեռնարկէ՝ ձեռնարկի մասնակցութիւն են (որոշ խմբաւորումներու համար)

Ասիկա է այն մռայլ իրադրութիւնը, զոր հայ մտաւորականն ու մտաւորականութիւնը պարտաւոր (°) են դիմագրաւելու, մանաւանդ ներկայ հանգրուաններուն, տարտամ ներկայէն մինչեւ անորոշ ապագայ, երբ *վերնախաւերը, միջնախաւերը եւ կողմնախաւերը*, կը փորձեն ամեն ձեւով "խեղդել" մտաւորականին ու մտաւորականութեան հեղինակութիւնը, վա՛րկը, ապիկար եւ ստորնամիտ միջոցներով, միջամտութիւններով կամ միջամուխութիւններով:

Որոշապէս այս բոլորը պատճառ դարձան կամ կը դառնան, որ հայ մտաւորականն ու մտաւորականութիւնը, որքան ալ ըլլան համեստ կամ սակաւաթիւ (այս ալ ուրիշ տազնապ մը, որուն պէտք է անդրադառնալ աւելի հանգամանօրէն), այսօր կը գտնուին, մեղմ ըսած, լուսանցքի վրայ:

Եթէ այս հաստատումին դեմ կայ հակաճառութիւն կամ առարկութիւն, պէտք է յանդգնութիւնը ունենալ նայելու տիրող իրականութեան, ուր պատկերը աւելի քան պերճախօս է, յատկապէս երբ կը լսուին կոչեր, կարգախօսներ ու մաղթանքներ՝ ի նպաստ... հայ մտաւորականին ու մտաւորականութեան:

Բայց, ատոնք ո՞րքանով ճշմարտութիւն են, այնքան ատեն որ հայ մտաւորականն ու մտաւորականութիւնը, իրենց եութեամբ ու գոյութեամբ, կը մնան "անտեր-անտիրական"ի կարգավիճակին մէջ:

Հաւանաբար ըսուի թէ՝ մտաւորական-մտաւորականութիւնը լայն հասկացողութիւն է:

Թերեւս, ինչ-որ տեղ ճիշդ է, բայց ո՞վ ըսաւ եւ ո՞վ իրաւունք տուաւ, որ հայ ժողովուրդը, իր

